

XÂY DỰNG VĂN HOÁ ĐẢNG THEO TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

LÊ HIỀN ANH*

Ngày nhận: 09/05/2024

Ngày phản biện: 27/5/2024

Duyệt đăng: 21/06/2024

Tóm tắt: Xây dựng văn hóa Đảng trong tư tưởng Hồ Chí Minh, xét đến cùng là sự thể hiện bản chất Đảng dưới hình thức giá trị văn hoá bền vững. Bài viết tập trung làm rõ tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng văn hoá Đảng và sự vận dụng của Đảng Cộng sản Việt Nam vào xây dựng văn hoá Đảng giai đoạn hiện nay.

Từ khóa: Tư tưởng Hồ Chí Minh; xây dựng văn hoá Đảng.

Đặt vấn đề

Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng văn hoá Đảng là bộ phận trong hệ thống các quan điểm của Người về xây dựng nền văn hóa dân tộc. Người cho rằng: “Đảng ta là đạo đức, là văn minh” [8, tr.403]. Ở đây, “văn minh” bao hàm cả trí tuệ, cả lý tưởng, mục đích hướng tới sự phát triển của đất nước tốt đẹp. Từ khi thành lập đến nay, Đảng Cộng sản Việt Nam luôn đặc biệt chú trọng xây dựng văn hóa Đảng, xây dựng những giá trị chuẩn mực được thể hiện trong các hoạt động của tổ chức Đảng và không bị tách rời với văn hóa dân tộc. Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hoá Đảng là yêu cầu cấp thiết để góp phần xây dựng văn hóa Đảng theo tinh thần Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng.

1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng văn hoá Đảng

Thứ nhất, xây dựng, củng cố đoàn kết thống nhất trong Đảng - một biểu hiện đặc trưng của xây dựng văn hoá Đảng.

Đoàn kết là một trong những giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của dân tộc ta, đoàn kết thống nhất trong Đảng cũng trở thành một giá trị văn hóa của Đảng, đó cũng là một trong những nguyên tắc cơ bản nhất trong xây dựng Đảng kiểu mới trong tư tưởng Hồ Chí Minh

và cũng là cơ sở để xây dựng khối đoàn kết toàn dân tộc mà Người dày công vun đắp. Trong tác phẩm Di chúc, vấn đề đầu tiên Người đề cập về công tác xây dựng Đảng chính là đoàn kết thống nhất trong Đảng. Người viết: “Nhờ đoàn kết chặt chẽ, một lòng một dạ phục vụ giai cấp, phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc cho nên từ ngày thành lập đến nay, Đảng ta đã đoàn kết, tổ chức và lãnh đạo nhân dân ta hăng hái đấu tranh tiến từ thắng lợi này đến thắng lợi khác” [9, tr.611].

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, để sự đoàn kết thống nhất trong Đảng thực sự trở thành một giá trị văn hóa Đảng, là nền tảng cho mọi thành công của Đảng thì thực hiện đoàn kết phải trước sau như một, đoàn kết phải trên cơ sở lý luận Mác-xít, đường lối, chủ trương của Đảng và vì lợi ích chung của dân tộc. Người yêu cầu, thực hiện đoàn kết, thống nhất thì Đảng phải là một khối thống nhất cả ý chí và hành động, trong Đảng không cho phép có tình trạng “trống đánh xuôi, kèn thổi ngược”. Vì thế, Người nhấn mạnh: “Đoàn kết là một truyền thống cực kỳ quý báu của Đảng và của dân ta. Các đồng chí từ Trung ương đến các chi bộ cần giữ gìn sự đoàn kết nhất trí của Đảng như giữ gìn con ngươi của mắt mình” [9, tr.622].

Để đoàn kết thống nhất trong Đảng thực sự thấm nhuần và trở thành văn hóa Đảng,

* Học viện Chính trị khu vực I.

Chủ tịch Hồ Chí Minh chỉ ra hệ thống các yêu cầu, biện pháp cơ bản, khoa học và cụ thể. Người cho rằng, “cách tốt nhất” là phải thực hiện nghiêm túc, triệt để các nguyên tắc tổ chức và sinh hoạt của Đảng, đặc biệt là cần chú trọng nguyên tắc tập trung dân chủ, tự phê bình và phê bình. Người viết: “Trong Đảng thực hành dân chủ rộng rãi, thường xuyên và nghiêm chỉnh tự phê bình và phê bình”[9, tr.622].

Thứ hai, thực hành văn hóa tự phê bình và phê bình là nội dung căn bản của xây dựng văn hóa Đảng trong tư tưởng Hồ Chí Minh.

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng Đảng, tự phê bình và phê bình là nguyên tắc cơ bản, là quy luật phát triển của Đảng, không những vậy, tự phê bình và phê bình được Người nâng lên tầm văn hóa tự phê bình và phê bình góp phần thiết thực trong xây dựng văn hóa Đảng. Người luôn nhấn mạnh mục đích cao nhất và duy nhất của việc tự phê bình và phê bình là: một mặt để sửa chữa cho nhau, mặt khác để khuyến khích nhau, “bắt chước” nhau cùng tiến bộ. Tự phê bình và phê bình là để “trị bệnh cứu người”, để thực hành dân chủ và kỷ luật trong Đảng tốt hơn, nghiêm minh hơn, làm cho tổ chức đảng trong sạch, vững mạnh hơn; qua đó “để củng cố và phát triển sự đoàn kết và thống nhất của Đảng”[9, tr.622].

Trong văn hóa tự phê bình và phê bình, Người yêu cầu mỗi cán bộ, đảng viên phải đề cao trách nhiệm, phải có động cơ trong sáng, vì lợi ích của Đảng, của dân tộc, kiên quyết chống chủ nghĩa cá nhân. Người cũng chỉ rõ những biểu hiện tiêu cực trong tự phê bình và phê bình như: Chỉ thiên về vạch khuyết điểm của người khác theo kiểu “bới lông, tìm vết” để tìm cách hạ bệ nhau, làm giảm uy tín của nhau,... thực chất đều là biểu hiện của chủ nghĩa cơ hội, thực dụng, là những yếu tố phản văn hóa trong tự phê bình và phê bình. Mặt

khác, văn hóa tự phê bình và phê bình của Chủ tịch Hồ Chí Minh còn là thái độ thẳng thắn, trung thực, không sợ sai lầm, khuyết điểm và kiên quyết sửa chữa sai lầm, khuyết điểm. Người cũng nhắc nhở, phê bình tuyệt nhiên không phải để công kích, nói xấu; trong phê bình “chớ dùng những lời mỉa mai, chua cay, đâm thọc”[6, tr.272].

Trong văn hóa tự phê bình và phê bình, Chủ tịch Hồ Chí Minh đặc biệt coi trọng việc lấy giáo dục làm đầu, cốt để răn, dạy, động viên, nâng đỡ con người, chứ không phải để trừng phạt. Người viết: “Ta phải tự phê bình ráo riết, và phải lấy lòng nhân ái, lấy lòng thành thật mà ráo riết phê bình đồng chí mình. Hai việc đó phải đi đôi với nhau”[6, tr.279].

Qua đó có thể thấy, mục đích cao cả, động cơ trong sáng, thái độ thẳng thắn, chân thành trong tự phê bình và phê bình theo tinh thần của Chủ tịch Hồ Chí Minh đã thể hiện tấm lòng yêu thương con người, quý trọng tình đồng chí, đồng đội, nêu cao nghĩa đồng bào, đồng loại, chủ nghĩa yêu nước, chủ nghĩa nhân đạo, kế tục và phát huy đạo lý làm người của dân tộc Việt Nam. Những yếu tố đó tạo nên giá trị văn hóa Đảng, cần thường xuyên được xây dựng và thực hành triệt để.

Thứ ba, tăng cường rèn luyện đạo đức cách mạng và văn hóa Đảng là nội dung không thể tách rời trong xây dựng văn hóa Đảng.

Trong tư tưởng Hồ Chí Minh, thực hành đạo đức cách mạng trong Đảng và ở mỗi cán bộ đảng viên là vấn đề trung tâm, nổi trội, quý tu nhất trong xây dựng văn hóa Đảng. Đây là vấn đề mà Người luôn dành sự quan tâm đặc biệt, trong đó Người thường xuyên nhấn mạnh, để xây dựng Đảng trong điều kiện cầm quyền, vấn đề tiên quyết là phải chăm lo giáo dục, rèn luyện cán bộ, đảng viên về đạo đức cách mạng thực sự cần, kiệm, liêm, chính, chí công vô tư.

Vì thế, Người căn dặn: “Đảng ta là một Đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần đạo đức cách mạng”[9, tr.622].

Với tư duy khoa học và tầm nhìn chiến lược cùng với sự mẫn cảm chính trị sâu sắc, Hồ Chí Minh đã sớm chỉ ra nguy cơ cán bộ, đảng viên rất dễ bị cám dỗ bởi cám dỗ về lợi ích vật chất, dễ bị suy thoái về tư tưởng, chính trị, đạo đức, lối sống. Trong điều kiện Đảng cầm quyền, nguy cơ đó sẽ ngày càng tăng nếu mỗi cán bộ, đảng viên xem thường việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng, như Người đã cảnh báo: “Một dân tộc, một Đảng và mỗi con người, ngày hôm qua là vĩ đại, có sức hấp dẫn lớn, không nhất định hôm nay và ngày mai vẫn được mọi người yêu mến và ca ngợi, nếu lòng dạ không trong sáng nữa, nếu sa vào chủ nghĩa cá nhân”[9, tr.672].

Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, suy thoái về tư tưởng, chính trị, đạo đức, lối sống trong Đảng và ở mỗi cán bộ, đảng viên, xét về bản chất của khía cạnh văn hóa, đó là biểu hiện của sự suy thoái về văn hóa trong Đảng; là bộc lộ sự yếu kém, thiếu hụt năng lực văn hóa, sự lệch chuẩn văn hóa của cán bộ, đảng viên; trở thành những vấn đề cấp bách, bức xúc, làm cho toàn Đảng, toàn dân quan tâm, lo lắng. Người nhấn mạnh, điều này sẽ làm tổn hại tới uy tín, thanh danh của Đảng, làm suy giảm niềm tin của cả đảng viên và nhân dân đối với Đảng; gây phương hại tới năng lực lãnh đạo, sức chiến đấu của Đảng và sự tồn vong của chế độ.

Vì vậy, Người luôn yêu cầu mỗi cán bộ, đảng viên phải thường xuyên coi trọng việc tu dưỡng, rèn luyện đạo đức cách mạng, đây chính là vấn đề cơ bản để xây dựng văn hóa Đảng trong tư tưởng Hồ Chí Minh và trong toàn bộ tiến trình cách mạng Việt Nam.

Thứ tư, coi trọng văn hóa nêu gương, văn hóa gần dân, trọng dân trong xây dựng văn hóa Đảng.

Theo chủ tịch Hồ Chí Minh “Nói chung thì các dân tộc phương Đông đều giàu tình cảm, và đối với họ, một tấm gương sống còn có giá trị hơn một trăm bài diễn văn tuyên truyền”[5, tr.284]. Do vậy, để xây dựng văn hóa nêu gương đòi hỏi mỗi cán bộ, đảng viên, trước hết là cán bộ cấp cao, cán bộ chủ chốt, người đứng đầu các cấp, các ngành, các địa phương phải luôn làm kiểu mẫu trong công tác và lối sống ở mọi lúc, mọi nơi, mọi việc; nói phải đi đôi với làm, nói ít làm nhiều để quần chúng noi theo. Người nói: “Trước mặt quần chúng, không phải ta cứ viết lên trán chữ “cộng sản” mà ta được họ yêu mến. Quần chúng chỉ quý mến những người có tư cách, đạo đức. Muốn hướng dẫn nhân dân, mình phải làm mực thước cho người ta bắt chước”[7, tr.16].

Xây dựng văn hóa Đảng là làm cho Đảng trong sạch, vững mạnh, làm cho nhân dân tin tưởng, ủng hộ, giúp đỡ, bảo vệ Đảng. Vì vậy, một trong những phương thức hữu hiệu, thiết thực để thực hành văn hóa nêu gương là phải đẩy mạnh thực hiện nguyên tắc “văn hóa gần dân, văn hóa trọng dân, văn hóa vì dân” của mỗi cán bộ, đảng viên. Bởi một chân lý thật giản đơn: có gần dân mới hiểu dân, tin dân và được dân tin yêu mến phục, người cán bộ, đảng viên mới có thể hoàn thành tốt nhiệm vụ của mình, mới “xứng đáng là người lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân”[9, tr.622]. Gần dân còn là để học hỏi dân, để làm tốt vai trò cầu nối nhân dân với Đảng, Nhà nước; qua đó sẽ trọng dân và phục vụ nhân dân được tốt hơn. Xa rời nhân dân, cán bộ, đảng viên sẽ giống như “cá bị tách ra khỏi nước”, mất khả năng và sức sống.

2. Sự vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh của Đảng Cộng sản Việt Nam vào xây dựng văn hoá Đảng giai đoạn hiện nay

Trong suốt chiều dài lịch sử hơn 94 năm lãnh đạo, Đảng ta luôn chú trọng xây dựng văn

hóa trong Đảng. Nghị quyết Hội nghị lần thứ 5, Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa VIII) về xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc đã chỉ rõ: “Để xây dựng và phát triển văn hóa trong xã hội, trước hết cần xây dựng văn hóa trong Đảng, trong bộ máy Nhà nước như Bác Hồ đã dạy Đảng ta là đạo đức, là văn minh. Văn hóa đạo đức và lối sống lành mạnh phải được thể hiện trước hết trong mọi tổ chức Đảng, Nhà nước, đoàn thể, trong cán bộ, viên chức Nhà nước”[1]. Tiếp đó, Nghị quyết Hội nghị lần thứ 9, Ban Chấp hành Trung ương (khóa XI) về xây dựng và phát triển văn hóa, con người Việt Nam đáp ứng yêu cầu phát triển bền vững đất nước định hướng: “Chú trọng chăm lo xây dựng văn hóa trong Đảng, trong các cơ quan Nhà nước và các đoàn thể; coi đây là nhân tố quan trọng để xây dựng hệ thống chính trị trong sạch, vững mạnh. Trong đó, trọng tâm là xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên, công chức, viên chức có phẩm chất đạo đức, tận tụy, hết lòng phụng sự Tổ quốc, phục vụ Nhân dân, gắn bó máu thịt với Nhân dân”. Tại Đại hội XII, Đảng đề cao và nhấn mạnh: “Chú trọng chăm lo xây dựng văn hoá trong Đảng” và xây dựng văn hóa trong Đảng được bổ sung với nhiều điểm mới; nổi bật là đưa công tác xây dựng Đảng về đạo đức ngang tầm với xây dựng Đảng về chính trị, tư tưởng và tổ chức: “Tập trung thực hiện mục tiêu xây dựng Đảng trong sạch, vững mạnh về chính trị, tư tưởng, tổ chức và đạo đức”. Nghị quyết Đại hội Đảng toàn quốc lần thứ XIII xác định xây dựng nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc để văn hoá thực sự trở thành sức mạnh nội sinh, động lực phát triển đất nước và bảo vệ Tổ quốc; trong đó nhấn mạnh nhiệm vụ quan trọng phải tăng cường xây dựng Đảng về đạo đức (cũng chính là xây

dựng văn hóa trong Đảng). Tại Hội nghị Văn hóa toàn quốc triển khai thực hiện Nghị quyết Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng, Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đặt ra yêu cầu: Chú trọng xây dựng Đảng và hệ thống chính trị về văn hoá, về đạo đức; kiên quyết đấu tranh phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, để Đảng ta và hệ thống chính trị của nước ta thật sự là đạo đức, là văn minh, tiêu biểu cho lương tri và phẩm giá con người Việt Nam.

Hiện nay, tình trạng suy thoái về chính trị, tư tưởng, đạo đức, lối sống trong một bộ phận cán bộ, đảng viên và tình trạng tham nhũng, lãng phí, quan liêu, những tiêu cực và tệ nạn xã hội tiếp tục diễn biến phức tạp. Thực trạng đó, đã, đang và sẽ tiếp tục làm xói mòn các giá trị tốt đẹp của bản sắc “Văn hoá Đảng”. Để thực hiện thắng lợi nhiệm vụ Đại hội Đảng lần thứ XIII đặt ra đến năm 2045 nước ta trở thành nước phát triển thu nhập cao đòi hỏi Đảng phải nâng cao hơn nữa năng lực cầm quyền và sức chiến đấu. Chính vì vậy việc xây dựng văn hóa trong Đảng để Đảng thật sự trong sạch, vững mạnh, thực sự là biểu tượng của “đạo đức, văn minh” là yêu cầu cấp thiết.

Để xây dựng văn hóa Đảng hiện nay theo tư tưởng Hồ Chí Minh cần thực hiện tốt một số vấn đề sau:

Một là, xây dựng Đảng về văn hóa cần phải quan tâm xây dựng sự đoàn kết, thống nhất trong Đảng. Cần thấy rằng, sự đoàn kết, thống nhất trong Đảng là đoàn kết, thống nhất có nguyên tắc, dựa trên cơ sở chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh, Cương lĩnh, quan điểm, đường lối của Đảng. Chính vì vậy cần phải kiên định chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, kiên định mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội; kiên định đường lối đổi mới. Nâng cao năng lực cầm quyền của Đảng và bảo đảm sự lãnh đạo của

Đảng có hiệu lực, hiệu quả. Xây dựng khối đoàn kết, thống nhất trong Đảng trên cơ sở tôn trọng và giữ vững nguyên tắc tập trung dân chủ. Đoàn kết trong Đảng chính là nhân tố quan trọng để xây dựng sự đoàn kết và đồng thuận xã hội.

Hai là, nâng cao văn hóa tự phê bình và phê bình trong Đảng; mỗi cán bộ, đảng viên phải thường xuyên tự soi, tự sửa. Các cấp ủy, cán bộ, đảng viên cần nâng cao nhận thức, đề cao trách nhiệm trong thực hiện đồng bộ, quyết liệt các giải pháp nâng cao chất lượng công tác tự phê bình và phê bình trong Đảng; “tự soi, tự sửa” theo tinh thần Kết luận số 21-KL/TW Hội nghị lần thứ 4, Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII. Duy trì và thực hiện nghiêm túc, thường xuyên, hiệu quả các nguyên tắc xây dựng Đảng, chú trọng thực hiện tự phê bình và phê bình gắn với nhiệm vụ chính trị, với các đợt sinh hoạt Đảng

Ba là, thực hiện nghiêm túc, hiệu quả các quy định của Đảng về trách nhiệm nêu gương, để việc nêu gương trở thành hành động tự giác “văn hóa nêu gương”. Đảng ta đã ban hành nhiều quy định về trách nhiệm nêu gương của đảng viên, nổi bật là Quy định số 55-QĐ/TW của Bộ Chính trị “Một số việc cần làm ngay để tăng cường vai trò nêu gương của cán bộ, đảng viên”; Quy định số 08-QĐ/TW ngày

25/10/2018 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng (khóa XII) về trách nhiệm nêu gương của cán bộ, đảng viên, trước hết là Ủy viên Bộ Chính trị, Ủy viên Ban Chấp hành Trung ương. Đây chính là những quy định rất quan trọng và cần thiết để mỗi đảng viên tự giác trong tu dưỡng, rèn luyện. Đồng thời phải thực hiện tốt Kết luận số 01-KL/TW của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 05-CT/TW về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”, đưa việc học tập và làm theo Bác lan tỏa rộng rãi trong Đảng và xã hội.

Kết luận

Thực tế cách mạng Việt Nam đã chứng minh, những chỉ dẫn của Hồ Chí Minh về xây dựng văn hóa Đảng vẫn còn nguyên giá trị đối với ngày nay. Quán triệt và hiện thực hóa tư tưởng Hồ Chí Minh về xây dựng văn hóa Đảng, trong suốt quá trình xây dựng và hoạt động, Đảng ta luôn quan tâm đến công tác xây dựng Đảng, đặc biệt là xây dựng văn hóa Đảng, đã giành được những thành tựu to lớn và nổi bật. Vì vậy, toàn Đảng và mỗi cán bộ, đảng viên phải luôn quán triệt, thấm nhuần tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh; trong đó cần nhận thức sâu sắc, đầy đủ, thực hiện triệt để những giá trị khoa học và cách mạng của Người về xây dựng văn hóa Đảng. □

Tài liệu tham khảo:

[1] Ban Chấp hành Trung ương Đảng, *Nghị quyết số 03-NQ/TW, ngày 16/7/1998, của Ban Chấp hành Trung ương tại Hội nghị Trung ương 5 (khóa VIII) về Xây dựng và phát triển nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.*

[2] Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Hội nghị lần thứ tư Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.

[3] Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, tập I, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.

[4] Vũ Ngọc Hoàng (2015), *Xây dựng Đảng về văn hóa*, <https://www.tapchicongsan.org.vn>

[5] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 1, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[6] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 5, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[7] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 6, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[8] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 7, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.

[9] Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, tập 15, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, Hà Nội.